

УДК 595.70 : 633.34

Н. В. Лутицька¹¹, аспірантка, **С. В. Станкевич**, канд. с.-г. наук,
доцент, **В. О. Кутя**, магістрант

Державний біотехнологічний університет

ВИДОВИЙ СКЛАД ШКІДНИКІВ НА ПОСІВАХ СОЇ У СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ У 2018–2021 рр.

Для того, щоб виростити гарний врожай сої, слід звернути увагу на наявність шкідників на посівах. В Україні виявлено близько 114 видів комах, які пошкоджують посіви сої на всіх стадіях розвитку. Кожен шкідник впливає на культуру. Наприклад, насіння що проростає може пошкоджуватись личинками паросткових мух, дротяниками, гусеницями підгризаючих совок. Сім'ядолі та перша пара справжніх листків пошкоджують різноманітні види листогризучих шкідників: бульбочкові довгоносики, личинки зеленого коника. Гусениці різних видів совок пошкоджують трійчасті листки культури, наприклад совка-гамма. Найуразливіші фази в розвитку сої – період формування генеративних органів та наливання зерна. В окремі роки дуже небезпечною є гусениця акацієвої вогнівки покоління, перше покоління якої розвивається на жовтій та білій акації. У кінці цвітіння сої – на початку наливу бобів, метелики літнього покоління відкладають яйця на соєві боби та інші бобові культури. Гусениця проникає всередину бобів, де живиться протягом місяця, частково або повністю об'їдаючи насіння. Чисельність вогнівки та її шкідливість збільшується в посушливі роки. Більшому заселенню бобів сприяє близькість посівів сої до лісосмуг із жовтою та білою акацією.

Наші дослідження на посівах сої проведено в ДП «ДГ Елітне» Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва та ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В.В. Докучаєва протягом вегетаційних періодів 2018–2021 рр. Видовий склад фітофагів вивчали за загальноприйнятими методиками.

Протягом чотирьох років досліджень було встановлено наступний видовий склад шкідників (табл. 1):

¹¹ Науковий керівник – С. В. Станкевич, канд. с.-г. наук, доцент

– із прямокрилих (Orthoptera) – коник зелений (*Tettigonia viridissima* Linnaeus, 1758), прус (сарана) італійський (*Caliptamus italicus* Linnaeus, 1758);

– із членистохоботних (Hemiptera), підряд цикади (Auchenorrhyncha): горбатка-буйвол (*Stictocephala bupalus* Kopp & Yonke, 1977), шестикрапкова цикадка (*Macrosteles laevis* Ribaut, 1927), темна цикадка (*Laodelphax striatella* Fallén, 1826); підряд клопи (Heteroptera): лучний клоп (*Lygus pratensis* Linnaeus, 1758), трав'яний клоп (*Lygus rugulipennis* Poppius, 1911), люцерновий клоп (*Adelphocoris lineolatus* Goeze, 1778), ягідний клоп (*Dolycoris baccarum* Linnaeus, 1758), люцерновий щитник (*Piezodorus lituratus* Fabricius, 1794), щитник гостроплечий (чорношипий щитник) (*Carpocoris fuscispinus* Kolenati, 1846), паломена зелена (*Palomena viridissima* Poda, 1761);

– із твердокрилих (Coleoptera): ковалик темний (*Agriotes obscurus* Linnaeus, 1758), смугастий бульбочковий довгоносик (*Sitona lineatus* Linnaeus, 1758), щетинистий бульбочковий довгоносик (*Sitona crinitus* Herbst, 1795), п'ятикрапковий довгоносик (*Tychius quinquepunctatus* Linnaeus, 1758), чорний довгоносик (*Psolidium maxillosum* Dejean, 1821), буряковий сірий довгоносик (*Tanymecus palliatus* Fabricius, 1787); лускокрилі (Lepidoptera) – совка-гамма (*Autographa gamma* Linnaeus, 1758), люцернова совка (*Chloridea viriplaca* Hufnagel, 1766), акацієва вогнівка (*Etiella zinckenella* Treitschke, 1832), лучний метелик (*Margaritia sticticalis* Linnaeus, 1761), сонцевик будяковий (*Vanessa cardui* Linnaeus, 1758).

1. Таксономічна структура шкідливого ентомокомплексу на посівах сої у Східному Ліссестепу України (2018–2021 рр.)

Ряд, підряд		Кількість видів та їх частка (%) в ентомокомплексі			
		2018	2019	2020	2021
Прямокрилі (Orthoptera)		1 (5,2)	2 (11,8)	2 (8,7)	1 (5,2)
Членистохоботні (Hemiptera)	підряд Клопи (Heteroptera)	6 (31,6)	5 (29,4)	6 (26,1)	6 (31,6)
	підряд Цикади (Auchenorrhyncha)	1 (5,2)	3 (17,6)	3 (13,0)	3 (15,7)
Твердокрилі (Coleoptera)		6 (31,6)	5 (29,4)	6 (26,1)	5 (26,3)
Лускокрилі (Lepidoptera)		5 (26,4)	2 (11,8)	6 (26,1)	4 (21,0)

Як видно з даних табл. 1 структура ентомокомплексу соєвого агроценозу суттєво різнилася за роками. Так кількість видів із ряду прямокрилих у 2018 та 2021 рр. становила по 1 виду, а у 2019 та 2020 рр. – по 2 види. Найменше видів із підряду клопів було виявлено у 2019 р., в усі інші роки спостерігали однакову кількість видів. Кількість видів із підряду цикад у роки дослідження збільшилась з 1 виду до 3. Видовий склад ряду твердокрилих майже не змінювався, кількість видів в усі роки досліджень була приблизно однаковою. Видовий склад ряду лускокрилі мав різні показники, найменше видів спостерігали у 2019 р., найбільше видів за даними досліджень було виявлено у 2020 р.

УДК 632.9

Ю. М. Ляска, доктор філософії, **О. О. Стригун**, д-р с.-г. наук
Інститут захисту рослин НААН

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСЕКТИЦИДІВ ПРОТИ БАВОВНИКОВОЇ СОВКИ

Для захисту кукурудзи розроблені і застосовуються у виробництві системи інтегрованого захисту, які включають організаційно-господарські й агротехнічні заходи, впровадження стійких сортів, застосування біологічних і хімічних препаратів. Поки що в цих системах домінуюче положення займає хімічний метод. У 2019 р. за даними Державної служби статистики України, загальна оброблена пестицидами площа минуло року склала 16,1 млн га.

При розробці системи захисту кукурудзи проти бавовникової совки у 2018–2019 рр. визначали дію хімічних інсектицидів: Карате Зеон 050 мкс (лямбда-цигалотрин, 50 г/л), Ампліго 150 ZС, ФК (150 г/л хлорантраніліпрол, 50 г/л лямбда-цигалотрин), Кораген 20 К.С. (хлорантраніліпрол, 200 г/л), Белт 480 SC, КС (флубендіамід, 480 г/л), Люфокс 105 ЕС, к. е. (75 г/л феноксикарб, 30 г/л люфенурон) (табл.).

У 2018 році технічна ефективність застосування Карате Зеон 050 мкс проти гусениць бавовникової совки на 3-й день після обробки становила 74,9 %, на 7-й день ефективність збільшилася на 4,9 % і становила 79,8 %, а на 14-й день – знизилася на 6,4 % (73,4 %).